

Vragen aan de Fontein

‘RICHTEREN’

Vraag:

Wie heeft eigenlijk het Bijbelboek ‘Richteren’ geschreven?’

Antwoord:

Het eerste deel van het Oude Testament noemen we de Pentateuch’ of de ‘Vijf boeken van Mozes’. Het tweede deel van het OT dat de aanduiding ‘Vroege Profeten’ meekreeg, bestaat uit de Bijbelboeken ‘Jozua’, ‘Richteren’, ‘Koningen’ en ‘Kronieken’. Dat deze Bijbelboeken aangeduid worden als ‘Vroege Profeten’, lijkt merkwaardig, omdat deze Bijbelboeken overwegend historisch van inhoud zijn en de profeten in deze Bijbelboeken veelal een ondergeschikte rol spelen.

Was had Bijbel maar vermeld wie het Bijbelboek ‘Richteren’ heeft geschreven, dan had dat veel speculaties kunnen voorkomen. De Joden kennen naast het Oude Testament (de Tenach) ook nog de Talmoed, de optekening van o.a. mondelinge overleveringen en o.m. verklaringen van de Wet en de Profeten. In de Talmoed (Baba Bathra 14b) wordt Samuel genoemd als auteur van ‘Richteren’, maar deze bewering blijkt historisch waarschijnlijk niet houdbaar, hoewel sommigen geleerden menen, dat de schrijver best iemand zou kunnen zijn uit de directe invloedssfeer van deze profet. Het feit, dat ook Jeremia wel wordt genoemd als schrijver van dit Bijbelboek, zal ertoe bijgedragen hebben, dat ‘Richteren’ ondergebracht is bij de ‘Vroege Profeten’.

Maar van wiens hand is dit Bijbelboek nu echt?

Er zijn aanwijzingen, dat voordat David koning werd, reeds aanzienlijke gedeelten van ‘Richteren’ op schrift waren vastgelegd. Zo wordt in Ri 3:3 gesproken over ‘vijf koningen van de Filistijnen’. Deze Filistijnse stadskoningen worden in de Hebreeuwse Bijbel aangeduid met het woord ‘sarnej’, een woord dat enkel tot aan de regeringsperiode van David voor deze vorsten wordt gebruikt. Nadien worden deze Filistijnse vorsten aangeduid met het woord ‘melek’ (1Ko 2:39; Jer 25:20). Er wordt wel verondersteld, dat ‘het lied van Debora’ (Ri 5:1-31), gelet op het taalgebruik, één van de oudste gedeelten van het Bijbelboek ‘Richteren’ is.

Hedendaagse Bijbelgeleerden gaan ervan uit, de Bijbelboeken ‘Richteren’ en ook ‘Jozua’, ‘Samuel’, ‘Koningen’ en ‘Kronieken’ die men tot de zgn. ‘Vroege Profeten’ rekent, tijdens of vlak na de Babylonische ballingschap zijn geschreven of samengesteld door één of meerdere personen die men aanduidt met ‘Deuteronomisten’. Men meent dat te kunnen concluderen op grond van woordgebruik en samenhang. Ik schrijf bewust ‘geschreven of samengesteld’, omdat de schrijver van ‘Richteren’ zeer waarschijnlijk gebruik heeft gemaakt van mondelinge overleveringen en schriftelijke bronnen. De eerder genoemde Deuteronomist of iemand die tot zijn kring behoorde, zou dan met gebruikmaking van de oorspronkelijke bronnen en de mondelinge overleveringen het Bijbelboek ‘Richteren’ hebben bewerkt en opnieuw hebben ingedeeld. Ook zijn er hedendaagse Bijbelgeleerden, die van de veronderstelling uitgaan, dat de Deuteronomist tevens allerlei mythen,

sagen en volksverhalen in het Bijbelboek heeft opgenomen, en zo nodig verschillende verhalen afkomstig uit verschillende bronnen toegeschreven heeft aan één en dezelfde persoon. De Bijbelgeleerden die dat standpunt aanhangen, beredeneren, dat het Bijbelboek te veel toevalligheden, onmogelijkheden en overeenkomsten met heldensagen uit andere landen en culturen herbergt om origineel te kunnen zijn.

Die opvatting deel ik niet.

Dat de bronnen van 'Richteren' verloren zijn gegaan is te betreuren, maar dat komt vaker voor. Zo is er in Joz 10:13 sprake van 'Het Boek des Oprechten', een boek, dat niet meer te traceren valt.

We lezen herhaaldelijk in dit Bijbelboek de woorden 'in die dagen was er geen koning in Israël' (Ri 17:6; 18:1; 19:1; 21:25). Deze woorden suggereren, dat het Bijbelboek geschreven is na de troonsbestijging van koning Saul in 1043 v. Chr. De schrijver zou best eens geleefd kunnen hebben tijdens de eerste regeringsjaren van deze koning. Mogelijk is, dat omstreeks de regeringsperiode van Koning Salomo de uiteindelijke inhoud vaste vorm heeft gekregen en dat na de ballingschap het geheel is bewerkt tot de vorm en inhoud zoals wij die nu kennen.

Bewerking wil niet zeggen, dat de waarheid geweld is aangedaan. Archeologische onderzoeken hebben immers bevestigd, dat de feiten zoals genoemd in 'Richteren' volkomen betrouwbaar zijn.

Overigens is de naam 'Richteren' of 'Rechters' ietwat verwarrend. Deze naam suggereert immers, dat het gehele Bijbelboek handelt over de daden en wandaden van de richters. Dat is echter niet het geval.

Immers na een inleiding waarin vermeld wordt hoe het Israël verging kort na de dood van Jozua, is er vanaf Ri 2:6 – 16:31 sprake van richters die één of meerdere stammen bestuurden en die vaak tot taak hadden religieuze en politieke zaken op orde te stellen. Men deelt de richters wel in in 'Kleine Richters' (Ri 3:31; 10:1vv; 12:8vv) en 'Grote Richters'. Met het begrip 'Kleine Richters' doelt men op richters van wie niet zoveel bekend is, zoals b.v. Samgar, Tola en Jaïr. Terwijl de 'Grote Richters' de richters zijn van wie vaak grote heldendaden beschreven zijn, zoals b.v. Gideon, Jeftha en Simson. De beschrijving van hun belevenissen volgen vaak het vaste patroon van : afval, bekering, bevrijding.

De hoofdstukken 17-19 van dit Bijbelboek handelen ook niet over de richters, maar verhalen over het heiligdom te Dan en de zonde van de Benjaminiten.

Wie heeft nu eigenlijk het Bijbelboek 'Richteren' geschreven?

Omdat ik geen sluitend antwoord kan geven op haar vraag, kan ik me voorstellen, dat de zuster die deze vraag stelde, enigszins teleurgesteld is. Hangt de samenstelling van een Bijbelboek dan van zoveel toevallige omstandigheden en menselijke factoren af? Ja, soms wel. Maar we dienen nooit te vergeten, dat zoals de Here God soms op een wonderlijke manier in ons leven tot Zijn doel komt, zo ook bij de samenstelling van Zijn Woord. Laten we ons vasthouden aan hetgeen geschreven is in 2Ti 3:16: *'Heel de Schrift is door God ingegeven en is nuttig om daarmee te onderwijzen, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de rechtvaardigheid, opdat de mens die God toebehoort, volmaakt zou zijn, tot elk goed werk volkomen toegerust.'* (HSV)

Gods zegen gewenst!!

Kees van der Bijl

(kvdbijl@gmail.com)